

İMGE EKSENİNDE SANAT VE DRAMA EĞİTİMİ ¹

ART AND DRAMA EDUCATION ON THE AXIS OF IMAGE

Dr. Öğr. Üyesi Reyhan YÜKSEL GEMALMAYAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi ORCID NO: 0000-0001-7124-852X

ÖZET

Gerçekte beş duyuya ilişkin edindiğimiz her türlü bilginin, zihnimize kişiye özel bir yansıması vardır: Yaşadığımız olaylar, okuduğumuz kitaplar, görüştüğümüz kişiler, dokunduğumuz, tattığımız, kokladığımız, her şeyin duyduğumuz sesin zihnimize-bilincimizde yansıyan görüntüsüdür imge; sanatsal anlatımın yapı taşıdır. Sanat eğitiminde duygularımızı özgürce konuşuran imgeler, düş dünyamızı ve düşünce dünyamızı yaratıcı kılar, zenginleştirir. Düşlerimize konu olan her şey sanatın da konusu olur. Sanat, duygularımızın düşüncelerimizin görsel bir düzende biçimlendirilmesiyle o duyguları - düşünceleri okura-sanat alımlayıcısına hissettirir. Drama, tiyatroyun oyunculuk tekniklerini temel alan -rol oynama, doğaçlama, vb.- beden dilinde canlandırmalarla gerçekleştirilen ve yapılandırılan total bir sanat disiplini: Beş duyu ile sanat yapabilmek için önce duyu, duyum, imgelem ve duygularımızı sonra düşüncelerimizi harekete geçirir. Disiplinlerarası sanat ve sanatlar eğitiminden oluşur; grup etkileşimli, katılımcıların deneyimlerini geliştiren, dramatik olanın üzerinde insanla duyguyla etkileşerek, imgelem gücünün gelişimi üzerinde çalışır. Drama, duygularımızın düşüncelerimizin sınırlı özgürlükler içinde düzenlenmesiyle kurgulanan, katılımcıları eğlendirirken öğrenmelerini ve toplumsallaşmalarını sağlayan, yaşam deneyimleri edindiren etkileşimli oyun süreçlerinden oluşur. Ancak oyun salt duygusal sağaltımı değil, imgesel düşünmeyi, yaratıcı imgelemeyi, etkileşimle öğrenmeyi, katılımcıların bilişsel- duyuşsal-devinışsel davranışlar geliştirerek yeni öğrenimler edinmelerini sağlar. 21 yıldır ülkemiz yüksek öğreniminde drama eğitimi yüksek lisans ve doktora programları yürütülmektedir; bu sanat disiplini, yapılan lisansüstü bilimsel çalışmalarla eğitim ve öğretimde, yaygınlaşmaktadır. Sanat eğitimi ve sanatsal yaratıcı süreç imgelerle düşünmeyi gereksindiği için sanat eğitimcileri drama yöntemine, imge temelli yaklaşım stratejisi geliştirmelidir. Bu makalede, imge ekseninde sanat eğitimi ve drama eğitimi üzerinde durulmuş; drama disiplinine dayalı sanat eğitiminin niçin gerekli olduğu konusu imge üzerinden irdelenerek anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, İmge, Yaratıcılık, Drama.

¹ Bu makale BAKÜ Avrasya Üniversitesi tarafından 15-16 Ekim 2021 tarihlerinde düzenlenen 3. Uluslararası BAKÜ Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuş, geniş özeti bildiri özetleri kitapçığında basılmıştır.

ABSTRACT

In fact, all kinds of information we have acquired regarding the five senses have a personal reflection in our minds: The events we experience, the books we read, the people we meet, the image we touch, taste, smell, everything we hear is the reflection of the sound in our mind-consciousness; It is the building block of artistic expression. Images that make our emotions speak freely in art education make our dream world and world of thought creative and enrich. Everything that is the subject of our dreams also becomes the subject of art. Art makes the reader-art-receiver feel those emotions-thoughts by shaping our emotions and thoughts in a visual order. Drama is a total art discipline that is based on the acting techniques of theater - role playing, improvisation, etc.- performed and structured with body language animations: It first activates our senses, sensations, imaginations and then our thoughts in order to make art with the five senses. It consists of interdisciplinary arts and arts education; group interactive works on the development of the power of imagination by interacting emotionally with people over the dramatic, enhancing the experiences of the participants. Drama consists of interactive play processes that are constructed by arranging our emotions and thoughts within limited freedoms, enabling the participants to learn and socialize while entertaining them, and provide life experiences. However, the game provides not only emotional treatment, but also imaginative thinking, creative imagination, learning through interaction, and the participants acquire new learnings by developing cognitive-affective-motor behaviors. Drama education master's and doctorate programs have been carried out in conuntry's higher education for 21 years; this art discipline is becoming widespread in education and training with postgraduate scientific studies. Since art education and artistic creative process require thinking with images, art educators should develop an image-based approach strategy to the drama method. In this article, on the axis of image, art education and drama education are emphasized; The subject of why art education based on the discipline of drama is necessary is explained by examining the image.

Keywords: Art, Image, Creation, Drama.

1.GİRİŞ

Küresel dünyanın eğitimdeki ortak hedefi ve yeni ölçütü ülke kalkınmasında yaratıcı, duygusal zekasını kullanabilen düşünen bireyler yetiştirmektir. Yaratıcı düşünce her alanda gereklidir. Ancak yaratıcılık eğitiminin verildiği alan neredeyse salt sanat eğitimi olarak tanımlanmaktadır; bu nedenle UNESCO ve Avrupa Birliği son yirmi yıldır çalışmalarında sanat eğitiminin önemini savunmaktadır. Yaşadığımız çağ yaratıcı, yenilikçi yaklaşımlar sunabilen, çok seçenekli, çözüm odaklı düşünebilen, işbirlikli çalışabilen, sosyal ilişkilerinde demokratik tutum ve iletişim becerilerini sergileyebilen toplum bireyleri yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Sayılan bu özelliklerin tümünün sanat eğitimi ile gerçekleştirilebileceğini tanımlayan Unesco'nun, uluslararası "Okullarda sanat eğitimi ve yaratıcılığın desteklenmesi" çağrısı ilk 1999 yılında yapılmış; 2006 yılında "21. Yüzyılda Yaratıcı Kapasitelerin İnşası" başlıklı Dünya Sanat Eğitimi Konferansı düzenlenmiş, "Sanat Eğitimi İçin Yol Haritası" raporu sunulmuş; 2010 yılında 2. Dünya Sanat Eğitimi Konferansı düzenlenmiş, "Sanat Eğitimi Geliştirmek İçin Hedefler" başlığıyla, uluslararası eylem planı yayımlanmıştır. Avrupa'da sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte en gerekli kaynağın yaratıcılık olduğu, gençlerin yeteneklerinin 21. yüzyılın ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesinde bilginin ve yaratıcılığın gerekliliği vurgulanmıştır. İstanbul Kültür Sanat Vakfı (IKSV) tarafından 2014'te "Sanat ve kültür politikaları çalışmaları" kapsamında hazırlanan raporda; sanat eğitiminin bütün kademelerinde, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmenin hedeflendiği belirtilmiştir. (IKSV, 2014: 32-38). Oysa yaratıcılık, imgelem gücüyle, imgelerle düşünme becerisiyle doğru orantılı gelişmektedir.

İmge ile yaratıcılık arasında duran "imgelem" kavramı her insanda bulunan bir yetidir ve insana özgüdür. İmgelerin birbiriyle ilişki kurması imgelemi oluşturur, yaratıcı imgelem ise farklı bir yetenektir. İmgeler arasında beklenmedik yeni ilişkiler kurmaktır: Bireyin alandaki donanım düzeyi, yetkinliği, deneyimlerini imgeleme gücü, konuya odaklı problem çözme arzusu, düşünme sürecinde yaşadığı yoğunlaşmanın aniden zihninde belirmesiyle yaratıcı düşünce oluşur (Işıldak, 2008: 66; Karayağmurlar, 1990: 63; San, 2008: 29).

Yaratıcılık, ortaya salt bir ürün koymak değil varolan bilgileri alışılmışın dışında sentezleyebilmek, sorunlara alternatif çözümler bulabilmek, yeni durumlara uyum sağlayabilmek, nesnelerin işlevini sıradışı bir yaklaşımla düşünebilmektir. Yaratıcı birey, öncelikle imgelemci olmalı -hayal kurabilmeli- imgelerle düşünebilmeli; meraklı ve sabırlı olmalı, serüvenci düşünebilmeli, deney ve buluş yapmaya, araştırmaya ilgili olmalı, yargılara sentezle ulaşabilme özelliklerini taşımalıdır (San, 2008: 17; Karataş ve Özcan, 2010'dan aktaran; Yeşilyurt 2020: 3880). Eğitimin her kademesinde, yaratıcı düşünen gençler yetiştirmek bir yana sanat eğitiminde imgelem gücünün ve yaratıcılığın geliştirilmesinde güçlükler yaşandığını gösteren bir çok araştırma bulunmaktadır (Ör. Aksoy, 2010; Culum, 2019; Oskay, 2004; Şenocak, 2012; Yüksel, 2005, vb).

Drama, eğitim programlarında bir öğretim yöntemi, bir sanat disiplini olarak kullanılmaktadır. Drama çalışmaları beş duyu ile sanat yapabilmek için önce duyu, duyum, imgelem ve duygularımızı sonra düşüncelerimizi harekete geçirir. Disiplinlerarası sanatlar eğitiminden oluşur; grup etkileşimli, katılımcıların mevcut deneyimlerini geliştiren, dramatik olanın üzerinde insanla duyguyla etkileşerek, imgelem gücünün gelişimi üzerinde çalışır.

Sanat eğitimi, duyu algılarının eğitimi olarak düşünüldüğünde, drama; çoklu imgelem, çoklu iletişim, çoklu ifade olanakları sunması nedeniyle imgeyi, imgeleme dönüştürmekte; yapılandırılan alıştırmalarla, oluşan her yeni imgenin aktarımını görsel olarak sunabilmektedir (Yüksel, 2005: 19).

Bu makalede imge, imge ekseninde sanat, imge ekseninde drama, sanat eğitimi ve drama eğitiminde yaratıcı süreç, yaratıcı süreçte imge ve etkileşim, alan yazın üzerinden sentezlenerek anlatılmıştır.

2. İMGE

İnsanoğlunun yaşamında imgesel düşünce kavramsal düşünceden önce gerçekleşmiştir. İnsan, çağlar önce yaşadığı olaylardan doğada gördüğü canlılardan duyduğu seslerden etkilenmiş ve bu etkilenmelerden zihnine yansıyan görselleri, mağara duvarlarına resmetmiştir. Yerlilerin 17.000 yıl öncesinde, Fransa'nın Lascaux mağarasının duvarlarına yaptığı resimler, insanlık tarihinin en ünlü mağara sanatı olarak tanımlanmıştır (<https://ekstrembilgi.com/ arkeoloji/ lascaux-magara-resimleri/>); ancak resimlerin kodları uzun tarihi süreçlerden sonra sanat tarihçileri, arkeologlar, sosyologlar tarafından sözellendirilebilmiştir.

Güney Afrika yerlilerinin yaptığı resimlerde görülen detaylar bir antilobun güç ve zarafetinin onların hayal dünyasını nasıl beslediğini; inançları gereği ruhsal dünyaya yolculuk yaparak hastalıklarını iyileştirdiklerini, ruhsal deneyimlerini ve imgelerini kaya duvarlarına resmettiklerini düşündürmekteydi. Londra'da Psikiyatri Enstitüsü'nde Spivey'in, led ampullerin takılı olduğu gözlükle yaptığı deney sonrasında, gözleri kapalı deneklerin beyinlerinin görsel kısmının ışığa maruz bırakılması sonucu hayali imajlar görmeleri sağlanmış; gün içerisinde gözleri açıkken de benzer imgeleri gördükleri saptanmıştır. Yapılan bilimsel açıklama 25.000 yıl önce mağara duvarlarına yapılan resimlerin insanoğlunun inançları ile beyninin görsel algı bölgesinin maruz kaldığı etki sonucunda oluşan imgeler olduğudur (Tekin, 2017: 148). Bu bağlamda yapılan çalışmalar, bilişsel bilim, psikoloji, sinirbilim ve felsefenin zihinsel imgelemenin beyinde işleniş şekilleri üzerine fikir birliğine varmalarını sağlamıştır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Zihinsel_imge). Dış dünyanın zihnimizdeki temsili olarak tanımlanan imgenin, uykudan uyanma uykuya geçme durumlarında algıdan çok hızlı ve değişken olduğu belirtilir. Zihinsel imgeler, geceleri düş; gündüzleri yanılsama olarak görülen imgelerdir. Zihinsel imgeler duyuşal girdilerin kaynağına dayalı bilgiler içermektedir; Birey işitsel imgeleri, kokusal imgeleri ve benzerlerini de deneyimler ancak felsefi ve bilimsel araştırmaların çoğu görsel zihinsel imgeleme üzerine odaklanmıştır. (2000, Işıldak: 66; Karayağmurlar, 1990: 60).

Türk Dil Kurumu'nun tanımladığı genel isim anlamı olarak İmge; zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya; genel görünüş, izlenim, imajdır. Ruh bilim alanındaki anlamıyla; duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imajdır. Ruh bilim alanındaki ikinci tanım ise duyuşlarla algılanan bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imajdır (Türk Dil Kurumu, 2006). Konumuz sanat eğitimi olduğu için sanatın felsefeyle olan ilişkisinde tanımlanan görsel zihinsel imgeleme; sanat eserini oluşturan öznenin özneliği konu edildiğinde ruh bilime ilişkin her iki tanım ve öznenin tüm duyularıyla edindiği imgeler konumuz dahilindedir. Beş duyumuzla edindiğimiz her bilgi; renk, koku, tat, ses, avucumuzda eriyen kar tanesi içselleştirdiğimiz, özümlediğimiz oranda yorumladığımız biçimiyle resim olur, şiir olur, dans olur ve sanat formuna dönüşür.

3.İMGE EKSENİNDE SANAT

Çağlar boyu gözle görünenin zihindeki etkileşimi nedeniyle görsel imgeler öne çıkmıştır. Oysa imge nesnel dünyanın öznel bir yansımasıdır. Algının temelinde duyularımız, psikolojimiz bulunur, duygularımız algılama sürecinde öznelidir. Sanat eserini, özne ile nesne arasında bir etkileşim biçimi olarak düşündüğümüzde; sanatçı, sanat eseri, sanat okuru hep birlikte bir

gerçekliği inşa etmektedir. Sanat eserini okuyan kişi çalışmanın 'imge'sine dahil olmaktadır (Rudolph Arnheim , 2000'den aktaran Yüce 2013: 230). Zihinsel imgeleme anında, orada bulunmayan nesnenin, olayların zihinsel temsili; direk algının aksine, algısal bilginin bellek aracılığıyla sağlandığı, içsel görme, duyma deneyimidir ([https://docplayer.biz.tr/6005157\)-5-mart-13-sali-zihinsel-imgeleme.html](https://docplayer.biz.tr/6005157)-5-mart-13-sali-zihinsel-imgeleme.html)). Doğduğumuz andan yaşadığımız sürece değin duygularımızı harekete geçiren dramatik anları, zihnimiz fotoğraf karesi gibi belleğimizde depolar. Sanat, duygularımızın düşüncelerimizin görsel bir düzenlemeyle biçimlendirilmesi, okura sunulması o duygu ve düşüncenin okura hissettirilmesi işidir.

Sanatın, imgelem yetisinin bir göstergesi ve ürünü olarak paylaşılabilmesi için renge, sese, harekete, yazıya vb. dönüştürülmesi gerekir. İmgesel düşünce bu somut araçlarla bütünleştirilebildiğinde sosyal yapı içinde var olur. Soyutlamanın nesnel yapıya dönüşmesi ile soyut simgeleri nesneleştirir, çözümleyebilir, öğrenme durumlarına geçebiliriz. Sosyal bir yapı içinde inandığımız değerlerle algılar, düşünür, soyutlarız (Erinç, 2009: 50).

İnsanlık tarihinden bugüne insanın, sanatı okuma ve anlama çabaları sanatçı, sanat eseri, sanat okuru-alımlayıcısı- ve eserin ortaya konduğu sosyal yapı üzerinden çalışılmıştır. Sanat; bir dönem sanatçının duygularına odaklanmış ve kuram merkezli yaklaşımlarla tanımlanmış; bir dönem sanat eserinde görsel dil ve biçime odaklanılmış, biçim-içerik ilişkisi üzerinden yorumlanmış; bir dönem sanat okurunun görsel kültür donanımına odaklanmış ve görsel okuryazarlığı üzerinden yorumlanmıştır. Sanat eserinin ortaya konduğu sosyal yapıya ilişkin yaklaşımlar sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanat sosyolojisi alanına odaklı çalışmalardan oluşmaktadır. Görüldüğü üzere sanatı açıklama çalışmalarının tümünde sanatçının, sanat eserinin ve sanat okurunun imge ve imgelem gücünün simgesel biçimleri bulunmaktadır. Sanat eserinin oluştuğu sosyal yapının özelliklerini inceleyen disiplinlerden, sanat eleştirmeninin esere odaklı tanımlamaya çalıştığı anlam, öznel olarak yine kendi bilişsel imgelerine dayalıdır. Toplum bilimcinin sanat eserine odaklı toplumsal algı veya algının tarihsel gelişimine yönelik yorumları yine imgenin sosyal yapı içindeki görünümünden oluşmaktadır. İmgenin 21. yüzyıl sanatında gösterdiği gelişim izlendiğinde kavramsal ve imgesel düşünce gücünün, günümüz güncel sanat anlayışı içinde ileti yönüyle sunulmaktadır: Okura sunulan kavramlardır; Sanatçı çalıştığı konuya ilişkin kendi imgelemine okura duyumsatabilmek, düşündürmek amacıyla, kavramları düşündürten hareketli görselleri ya da seçtiği objelerle düzenlenlediği hareketsiz görselleri sergilemektedir...

Her sanat eserinde, insan ve insanlık anlayışı vardır. Sanat'ın sanat olarak tanımlanabilmesi için insanda estetik haz uyandırması ya da bir ileti sunması beklenmektedir. Sanat eserinin konu-içerik-öz olmak üzere üç temel niteliği vardır: Hayatımıza ilişkin her şey konu olabilir. İçerik o konunun sanatçıya özgü bir formla somut olarak sergilenmesidir. Öz ise eserin yapıldığı tarihi ve o dönemin sosyal yaşamını bilmemizi gereksinir (Erinç, 2009: 54). *İmgenin* her dönemde sosyal yapıyla olan ilişkisi Elias'ın (2000) zaman konusuna yaklaşımıyla açıklanabilir: Geçmiş-şimdi ve gelecek zaman düzleminde yaşayan insanların, sürekli akış içindeki olayları algılayıp değişim yaşamaları ya da buldukları akış sürecinde yerlerini diğer insanlara bırakmaları sonucunda gerçekleşen değişimle bu üç düzlem arasındaki çizgi kayar durur. İnsanlar dünyaya gelişinden ölümüne değin değişirlerken; toplumlarda kuşak silsilesiyle değişirler. Olayların bu üç düzlemde karakterini belirleyen etmen, bu olayların bağlamındaki insanların o an yaşayanlar olmasıdır (Elias, 2000, s. 110-111'den aktaran; Yüce 2013: 229).

4. İMGE EKSENİNDE DRAMA

“Drama” eski Yunancada bir şey yapma ya da oynamak anlamındadır; antik tiyatronun gelişiminden sonra sözcük, “katılımcı kişinin, diğer katılanlara anlam ifade eden bir şey yapması” olarak kullanılmıştır. (Nutku, 1998’den aktaran; Yüksel, 2005: 22). Drama, tiyatro okullarında oyunculuk eğitiminin alıştırma süreçlerinde uygulanırken doğaçlamanın yaşattığı yaratıcı düşünme pratikleriyle öne çıkmıştır. Tiyatro bilimi içinde soyutlanmış eylem anlamındadır; eylemek, canlandırmak, yapmak, oynamak anlamlarında kullanılır. Drama, doğaçlama, rol oynama vb. gibi tiyatro tekniklerinden faydalanır.

Drama, önceden yazılı bir metin olmadan, grup çalışması içinde katılımcıların kendi yaşantıları, bilgilerine dayalı eylem durumları, doğaçlamalar, canlandırmalardan oluşur. Katılımcıların soyut bir kavramı, olayı, fikri, davranışı, eğitim ünitesini anlam dizgesi içinde eski bilişsel örüntülerini yeniden düzenleyerek gözlem, deneyim, duygu ve yaşantılarını gözden geçirerek oyunsu süreçlerde canlandırmasıdır (San, 1998: 267’den aktaran; Adıgüzel, 2012: 63). San, sosyal içerikli konuların çalışılması yönünde dramanın yaratıcılık boyutunu vurgular: “Oyun, rol oynama ve doğaçlama çalışmalarından duyulan haz, grup içinde bilinçli kullanılan duygular, toplumsal denetim, soyutlamalar, görselleştirme, imgelerle düşünme, sentezleme ile sanatsal düşünüyü ve yaratıcılığın yaşanmasına yol açar” (San, 1998’den aktaran; Yüksel, 2005: 24). Grup üyeleri imgelerini belirttikleri her an yeni bir tepkiyle karşılaşır; dramatik olan öğeler, sorun çözme, gerilim, merak, çatışma anlamlarının deneyimlenmesiyle etkileşim yaşar, eylemlerini gerçekleştirir ve geliştirir.

Drama, tiyatronun oyunculuk tekniklerini temel alan beden dilinde canlandırmalarla gerçekleştirilen ve yapılandırılan bir sanat disiplindir. Beş duyu ile sanat yapabilmek için önce duyu, duyum, imgelem ve duygularımızı sonra düşüncelerimizi harekete geçirir. Disiplinlerarası bir disiplin ve sanatlar eğitiminden oluşur; grup etkileşimli, katılımcıların mevcut deneyimlerini geliştiren, dramatik olanın üzerinde insanla duyguyla etkileşerek, imgelem gücünün gelişimi üzerinde çalışır. Drama ortamında duygularımızı özgürce konuşuran imgeler, düş dünyamızı ve düşünce dünyamızı yaratıcı kılar, zenginleştirir. Düşlerimize konu olan her şey dramanın-sanatın da konusu olur.

4.1. Drama sürecinde imge bilinci

Katılımcının drama dersi sürecinde gerçek ve kurgu arasında olma durumu “*metaksis*” olarak tanımlanır. Bu süreçte katılımcı, somut gerçeklik ve kurgusal olan gerçeklik arasında olduğunu bilir. Drama bir grup sanatı- grupla gerçekleştirilen bir yöntem olduğu için imge paylaşımını gerektirir; kurgusal gerçeklik sürecinde imgeyi çağrıştıran imgelemi oluşturan *kurgusal bağlam*dir. Drama akış planı - ders planı planlanırken işlenecek veya öğretimi hedeflenen konuya ilişkin şiir, öykü, nesne, film, şarkı, müzik, fotoğraf, resim vb. gibi konunun amacına hizmet edecek her türlü materyal seçilebilir; hepsi konu bağlamı içinde kurgulanarak kullanılabilir. Katılımcılar drama sürecinde bu materyallerle etkileşerek çalışırlar, yaşamsal deneyimler edinirler ve imgelerini paylaşırlar. Bu paylaşımlar kurgusal bağlamda yeni imgeler, anlamlar yeniden sunumlarla zenginleştirilir.

Drama uygulamalarında imgeye dayalı duyu, duyum, imgelemden duygulara, düşüncelere ilişkin - asıl çalışma gerçekleşene değin - ardışık arayüz çalışmaları yapılır. Liderin - öğretmenin olumlamaları öğrencilerde özgüven sağlar. Öğrencinin imgesel sunumları değer bulur; geliştirilir, evrilir, yaratıcılık boyutu anlaşılır, kalıpların dışında düşünülür. Katılımcının

duygusal dinamiklerini düzenler, öğrenmede uzmanlık ve yeterliliğin zamanla arttığı deneyimlenir. Dramada başarı veya başarısızlık üzerinde durulmaz. Kurguya dayalı diyalog stratejisi gerçekleştirilir. Tüm bu sayılanlar, çağımızın olmazsa olmazı duygusal zekanın işe koşulduğu stratejilerdir. Bu bağlamda imge bilincinin duygusal zekaya odaklı olduğunu tanımlayabiliriz; dramatik olan motivasyonu sağlayan, imgelerin gelişiminde aktif olandır.

Drama sürecinde imgenin diyalektiği; Çalışmalar sürecinde varlık, olgu, bir sürecin veya yöntemin düşünülmesi, çelişki, nedensellik, ilişkisellik, değişim, bütünsellik gibi bir çok kategori yaşamsal olarak deneyimlenir. Bütün imgeler birbiriyle etkileşimlidir. İmge değişir ve gelişir, yaratıcılık boyutu kazanır.

5. SANAT EĞİTİMİ VE DRAMA EĞİTİMİNDE YARATICI SÜREÇ

Sanat eğitiminde öğrencilerin ortaya bir sanat eseri çıkarmaları yerine sürece odaklı estetik duyarlık ve yaratıcı imgeleme düzeyinin geliştirilmesi yaklaşımı tanımlanır. 2014'te İstanbul Kültür Sanat Vakfı, sanat ve kültür politikaları çalışmaları kapsamında, sanat eğitiminin önemi ve eğitim kalitesinin artırılmasına yönelik bir çalışma gerçekleştirmiş; sunulan raporda sanat eğitimi entelektüel, duygusal, ahlaki ve ruhsal varlık elde etme ye yönelik bir gelişimin temel unsuru olarak tanımlanmıştır. Çalışma, sanatçı yetiştirimini değil her yaştan bireyin-egitimci veya öğrenci-estetik bilincini, hayal gücünü, yaratıcı düşünme yetisini geliştirecek bir boyuta odaklanmıştır. Raporda sanat eğitiminin hedefleri üç temel kategoride formüle edilmiştir:

1-Bireysel ve entelektüel gelişim: Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme yeteneği; Estetik duyarlık, Eleştirel düşünce; Sanatsal yetenekleri geliştirme.

2-Eğitimin niteliğinin artırılması,

3-Toplumun yaratıcı ve yenilikçi kapasitesinin yükseltilmesi (İKSV, 2014: 7).

San, bireyin duygularını, düşüncelerini, izlenimlerini estetik bir düzeyde anlatabilmesi için verilen eğitim çabasını sanat eğitimi olarak tanımlar. Bu çabanın içinde elbette bireyin yaratıcılık gücü ve yeteneklerinin geliştirilmesi bulunur (San, 2008: 32). Bu çaba günümüz öğretmen yetiştirme programlarında verilen drama dersleriyle, en etkili sanat eğitimi olarak uygulanmaktadır. Yaşamımız boyunca kavramsal ve imgesel düşüncelerimizle öğrenir ve değer geliştiririz. Birey, sezgisel bilgilerini, duygularıyla öğrenir; duyuşsal ve bilişsel olarak imgeleme gücünü geliştirir. Drama eğitimi süresince birey bütüncül kişilik, empatik kişilik, demokratik kişilik, eleştirel farkındalık, estetik duyarlık ve yaratıcı imgeleme becerisi kazanır. Drama eğitimi, yaratıcılık boyutunu yaşayarak öğreten ve geliştiren bir dinamizm içerir.

20. yüzyılda İngiltere, Amerika ve Avrupa eğitim kurumlarında yaygın olarak kullanılan drama, Cumhuriyet döneminde ülkemiz ilkokullarında önce dramatizasyon sonra ilkokul ve ortaokullarda okul tiyatrosu, rol oynama, canlandırma çalışmaları şeklinde gerçekleştirilmiştir. 1980'li yıllarda Tamer Levent ve İnci San önderliğinde verilen çabalar sonrası yaratıcı drama çalışmaları varlık göstermiş; 1998'de okul öncesi ve sınıf öğretmenliği programlarında ders olarak yerini almış, çocuğun gelişiminde eğitsel oyun olarak uygulanmıştır. Drama, yaparak ve yaşayarak öğrenme yaklaşımıyla 21 yıldır yüksek öğretim tezli-tezsiz yüksek lisans ve doktora programlarında yürütülmektedir; bu sanat disiplini, yapılan lisansüstü bilimsel çalışmalarla eğitim ve öğretimde yaygınlaşmaktadır.

Eğitim programlarında drama amaç ve araç olarak uygulanmaktadır. Sanat dersi olduğunda sosyal içerikli konular çerçevesinde öğrencinin estetik duyarlık kazanması ve kişisel gelişimini tamamlaması amacıyla; bir öğretim yöntemi olduğunda, Tarih, Coğrafya, Matematik, gibi bir dersin kavratılmasında öğretim aracı olarak kullanılır (Cohen, 2001; Taylor, 2000'den aktaran;

Yüksel 2005: 24). Drama, sanat eğitiminde sanat dersi olarak veya bir öğretim yöntemi olarak işlendiğinde; beden formuyla canlandırılan görsel kompozisyonların düzenlenmesi, çerçeve sahne algısı sunumuyla gerçekleştirilmektedir. Her iki alan sanat olduğu için yaratıcı imge, beden dili öncel olmak üzere üç boyutlu kil uygulamaları, resim, heykel, kolaj-enstalasyon, afiş tasarımı, şiir, öykü yazımı vb. gibi imgenin oluşum süreçlerinin herhangi bir malzemede somut gerçeklikle sunulduğu; her türden sunumun üzerine yeni kavramlar ve imgeler ekleyerek yeniden ve yeniden sunulduğu alıştırma ile gerçekleştirilir. Bu bağlamda sanat eğitiminde drama yönteminin kullanılması Tarih, Türkçe, Matematik vb. bir dersin drama yöntemiyle işlenmesinden farklı bir boyut sunar.

Sanat eğitiminde öğrenci, görsel malzemeyi biçimlendirme süreçlerinde, imgesel düşünme aşamalarını kendi kendine sezinleyerek deneyimler. Drama çalışmalarında ise öğrenci; imgesel anlatımlarını, imgelem ve imgelemin somut sunumunu, bir grup içinde grup üyeleriyle etkileşimli çalışarak gerçekleştirir; analiz eder, sentezler, sözellendirir paylaşır, tartışır, yeniden düzenler ve yorumlar. Böylece üst düzey yaratıcı imgeleme sağlanır. Sanat eğitiminde de ele alınan herhangi bir nesnenin, konunun sanatsal forma dönüştürülmesi, üst düzeyde yaratıcı imgesel düşünmeyle sağlanır.

Sanat eğitimi süreci de imgelerle düşünmeyi gereksinir; yaratıcı süreç ve yaratıcı imgeleme bileşkesinde sanat eğitimi ve drama eğitimi birbirini bilir; drama doğaçlama ve rol oynama tekniklerinde jest ve mimiklerin sunduğu imgelemi sergilediği için tiyatro sahnesine konan oyun türleri ve teknikleri çemberinde geliştirilmiştir. Ancak drama eğitiminin yaratıcı imgeleme boyutunu sanatlararası çalışmalar düzleminde açmlandırdığımızda katılımcılara yaşatacağı kavramsal ve imgesel düşünce dinamikleri oldukça önemlidir.

5.1. Yaratıcı düşünme süreçlerinde drama eğitimi

Bu metinde, Rollo May'ın yaratma sürecine ilişkin görüşleri sunulmuş bu bağlamda drama çalışmalarında neler gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

* May'ın sınıflamasına göre fiziksel cesaret, duyarlılığın gelişmesi; moral cesaret insanın kendi duyarlılığını başka insanlarla bütünleştirebilmesi; toplumsal cesaret, diğer insanlarla ilişki kurabilme yeteneğidir (Satır, 2016: 13-15). Drama eğitimine katılan kişi tanımlanan cesaret türlerini verilen yönergelerle ardışık olarak gerçekleştirir. Derse katılmakla fiziksel olarak orada bulunma cesaretini; verilen kavram veya konuya ilişkin yazma, söyleşme, tartışma, resmetme, grupla oyun kurmakla moral cesareti; grup içinde rol oynama, doğaçlama, değerlendirme çalışmalarıyla toplumsal cesaret yeteneğini geliştirir.

* Yaratıcı düşünme aşamasının ilki “Karşılaşma”dır. Karşılaşma esnasında kişi yaratıcı davranış sergiler, bu esnada ne kadar iletişim içinde kalırsa o kadar özgün ve yaratıcı ürün vermiş olur. May, gerçek yaratıcılığın karşılaşmadaki yoğunluğun oluşturduğu farkındalık ve bilinç artışıyla gerçekleşebileceğini belirtir. Drama eğitimi süreci tamamlanıncaya kadar kişi karşılaşmalar yaşar; katılımcı zengin materyallerle ve grup üyeleriyle karşılaşır, yoğun bir etkileşim süreci yaşar. Dramada yaratıcı imgelemeye, imgesel düşünmeye uygun zengin materyal kullanımı sağlayan bir sınıf ortamı oluşturulur. Kurgu süreci drama akış planının her adımında yeni bir karşılaşma sunar. Süreç doğaçlama geliştiği için karşılaşma kaçınılmazdır.

* Karşılaşma yoğunluğu, bireyin kendi dünyası ile dış dünyanın etkileşimi sonucunda ortaya ürünler koyar; ortaya çıkan ürünler bilinç denetim altında tutulduğunda niteliksiz; bilince esneklik sağlandığında niteliklidir. Çünkü esneklik bilinç ve bilinç dışı etkileşimin birlikte çalışmasını sağlamaktadır. Dramada canlandırma sürecinde yer alan metaksis kavramı tam olarak bu durumu açıklar. Katılımcı kişinin kurgulanan bağlam gerçekliğindeki bilinci üzerinden açıklanır. Bolton'a göre (1985), gerçek dünya ve kurgusal dünya ikilisi dramada

özümseme ve drama bu ikisinin etkileşiminden örülüdür; Sözelimi bir tahta parçası, çocuk için o an hem tahta parçası hem kılıçtır. Oyunda gerçek kılıç kullanılırsa oynayan kişi için o hala gerçek kılıç değildir. San, bu durumun zihinsel bir soyutlama olduğunu, oynayanın geçmiş gibi duyumsadığı, gerçek duygular yaşadığını vurgular (San, 1990: 65'ten aktaran; Adıgüzel 2012: 56).

* Yaratıcılığın anlaşılabilmesinde sanatçı, yaratıcı ve diğerleri karşılaştıkları nesnelere farklı farklı yorumladıkları için, ortaya çıkan ürünler yenidir, özgündür. May'a göre yaratıcı düşüncenin oluşumunda karşılaşmadaki yoğunlaşmanın, yetenekle buluşması gerekir. Kanımca, burada May'ın kastettiği özde bireyin duyguları yoluyla edindiği duyum ve imgelem sürecine ilişkin geliştirdiği duygularınıdır. Psikanalitik açıdan karşılaşma anında bireyin duygularına seslenen imgeler etkileşimi yüksek olandır ve ancak bu imgeler yetenekle buluşturulur. Drama çalışmaları sürecinde katılımcı; görsel sanatlar eserlerinden ve çoklu gereçlerden faydalanma; her türlü kavram, düşünce ve duyguyu konu edinen; yaratıcı imgelemi zenginleştiren; imgesel düşünme süreçleri üzerinde çalışır ve kişi bu süreçte bir çok mutlak etkileşimli karşılaşma yaşayabilir.

* Sanat ve bilimle uğraşan kişilerin, yaratıcı düşünme süreçlerinde karşılaştıkları kaygı durumlarında kaygının, yaratıcılıklarını olumlu ve etkili biçimde sunmalarını sağladığı belirtilmiştir. Drama sürecinde katılımcılara sürekli bağlam yönünde yönergeler verilir, her yönerge katılımcı için kaygı oluşturabilir; tekli, eşli veya grupla yapılan canlandırmalardan önce, doğaçlama gerçekleştirilen diğer etkinliklerden önce paylaşımlarını yapmadan önce kaygı durumları yaşarlar, dramatik unsurlar ise kaygının üst düzeyde yaşandığı anlardır.

*Her birey yaratıcıdır ve her insan yaşadığı dünyaya biçim verme eğilimi gösterir. May bu durumu "Biçim Tutkusu" olarak adlandırır. Drama çalışmalarında katılımcılar tek başına, ikili, üçlü veya grup olarak imgelerini, duygularını, düşüncelerini, beden dili öncel olmak üzere farklı malzemelerle ardışık dizgeyle biçimlendirir, simgeleştirirler. Karşılaştıkları, kişi, metin, şiir, eser, müzik, film vb göre biçim vermek istedikleri seçkilerinin imgeleri öne çıkar... Tıpkı Rollo May'ın, Cezanne'ın ağaç resimlerini gördüğünde daha önce hiç böyle ağaçlar görmemiş olduğunu söylemesi gibi.. "Cezanne bir ağacı daha önce kimsenin görmediği bir biçimde görüyor. Ağaç tarafından ele geçirilmeyi yaşamakta olduğunu söylüyor. Ağacın kemerlenen ihtişamı, kucaklayıcı yayılışı, toprağı kavrayışındaki narin denge ve ağacın pek çok özelliği onun algısı tarafından emiliyor, sinirsel yapısıyla hissediliyor. Bu görünümün bazı parçalarıdır; görü sahnenin bazı parçalarını dışarıda bırakırken bazı parçalarını da fazlaca vurguluyor ve bütünü yeniden düzenlenmesini içeriyor". Cezanne'ın resmettiği ağaç onun duyuları aracılığıyla diğerlerinden ayrılmış ve özelleşmiş bir ağaçtır. Cezanne Cezanne yapan tüm etmenler için içindedir ve bu bilgi genel bilgiden farklılık sunan öznel bir bilgidir (Karayağmurlar, 1990: 40).

5.1.1. Yaratıcılığın dört boyutu ve drama eğitimi

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünmeye ilişkin çalışan araştırmacılar, yaratıcılığı dört boyut üzerinden tanımlamıştır (Duman, 2011; Fisher,1995;Akt. Doğanay, 2011; Rawlinson, 1995; Akt. Ersoy ve Başer, 2009; Torrance, 1962; Akt. Dere, 2017'den aktaran; Yeşilyurt, 2020).

Akıcılık: Bellekte depolanmış olan bilgiler ihtiyaç anında hızla akıcı biçimde kullanılır. Akıcılık; çoklu seçenekler düşünmeyi, sorunu hemen çözmeyi, çoklu fikir üretmeyi ifade eder. *Esneklik:* Zihnin sorun çözme sürecinde her türlü kalıp, baskı ve katılıktan arınmış, uzaklaşmış olması gerekir; özgür ve esnek bir boyutta farklı stratejiler geliştirerek düşüncenin tüm

yönlerini, eleştirel düşünme yönüyle düşünebilmeyi içerir. *Özgünlük (orijinallik)*: Karşılaşılan soruna ilişkin alışılmışın dışında farklılık sunan çözümler üretebilmek; bir konu veya olay karşısında özgül çözümler sunabilmektir (Atık kağıtların hangi amaç için kullanılacağı; dizüstü bilgisayarını daha işlevsel kılmak için neler eklenebileceği gibi soruların, o türe ilişkin orijinal çözümünün sunulabilmesidir). *Ayrıntılama (detaylara girme-zenginleştirme)*: Düşünme sürecinin detaylı olarak gerçekleştirilmesini, zenginleştirilmesini, detayların düşünülmesini ve fikirlerin uzun düşünme sürecinde toplanmasını gerektirir. Bir olay, nesne veya bilgiyi en ince detaylarına kadar analiz edebilmeyi ve detayları değerlendirebilmeyi gereksinir. Analizi yapılan şeyin farklılığını, benzerliğini sınıflamasını yapabilmeli, ona estetik ve konum kazandırabilmelidir (Yeşilyurt, 2020, s. 3885). Esasen dramada kurgulanan bağlam duygusal zekayı işe koşar ve imgelem gücüyle konuyu oyun sürecine bağlar. Söz konusu adımlar sanat eğitimi sürecinde uzun zaman dilimleri içinde gerçekleştirilirken drama çalışmalarının her aşamasında yapılan etkinlik sürecinde yaratıcılığın dört boyutu sarmal bir düzen içinde gerçekleştirilir. Öğrenci, hazır bulunuşluk düzeyiyle katılımcı olur. Zihnini baskı altına alan düşüncelerden uzaklaşır esnek düşünme sürecini yaşar; öğrencinin duygusal zekasını merkeze alan bir strateji izlendiği için işlenen konulara yüksek motivasyonla yaklaşır, rahatlar. Öğrenci eğlenirken, bilgiyi de öğrenir; beden devinimleri, müzik dikkati aktif kıldığı gibi öğrenmeyi de aktif kılmaktadır. İşlenen konuya kavrama ilişkin farklı ve çoklu seçenekler ayrıntılı olarak çalışılır, analiz edilir, değerlendirilir. Duygularını etkileşimli bir ortamda işlevsel ve aktif olarak işe koşabilir. Bireysel yaratıcı düşüncüyü geliştirmek için tüm zeka yetilerini uyaran bir öğretim ortamında öğrenci çok yönlü ve etkin düşünür.

5.1.2. Yaratıcı İmgelemenin Gücü

Pearson ve Rademaker (2012), bilişsel süreçlerin geliştirilebilmesi için zihinsel imgelemenin geliştirilmesi gerektiğini; Vitális ve Emese Éva da (2004) zihinsel imgelemenin öğrenme tarzı geliştirmek için kullanılabileceğini savunur (Aktaran; Cohn, 2017). İnsanların öğrenme sürecinin görsel, işitsel, harekete dayalı deneyimlerden oluştuğunu ve sürecin bu sistemlerin hepsini içermesi gerektiğini belirtir. Drama yoluyla gerçekleştirilen öğrenme ortamları bu sistemlerin hepsini ve daha boyutlusunu içermektedir. Çünkü mevcut deneyimlerin tümü görsel-işitsel ve hareketseldir, duyu-duyumu-engelem-soyutlama-özdeşleşim süreçleriyle yaşamsal deneyimler edinilir (Yüksel, 2005: 14).

Pascual-Leone ve arkadaşları (1995), bir işin yapılmadan önce zihinde imgelemenin antrenmanla benzer etkiler gösterdiğini savunur. Bir çalışmada piyano çalmayı zihninde canlandıran kişinin, hiç antrenman yapmayan bir kişiye kıyasla daha iyi durumda olduğunu göstermiştir: Bunun sonucunda, Leone ve ekibi yapılan zihinsel imgelemelerin, devinimsel becerilerin ilk öğrenildiği zamanlardaki gibi nöronları geliştirdiğini, aralarındaki bağları arttırdığını tanımlamıştır. Araştırmalar her alanda imgeleme gücünün başarıya etkisini ortaya koymuştur; gerçekte jimnastik yapan bir kişinin zihinsel imgelerle antrenman yaptığını düşünmesi sonucunda imgelemenin antrenman yapması kadar etkili olabildiğini göstermiştir (Aktaran; Cohn, 2017; https://tr.wikipedia.org/wiki/Zihinsel_imge). İmgelemenin zihin üzerindeki etkileri, sanatla uğraşan kişinin yaşadığı duygusal sağaltımla deneyimlenmiştir. Sanat terapisi 1915'te Amerika'da bir meslek olarak tanımlanmış; 20. yüzyılda bireysel ve grupla davranış terapileri çalışılmış, sanat terapisi türleri çeşitlenmiştir. Drama sürecinde gerçekleştirilen imge akışı, diğer katılımcılarla paylaşılabilirdiği, geliştirilebildiği için olsa gerek psikodramada bu terapi çeşitleri içinde yerini almıştır.

1979'da Amerika'da Ulusal Drama Terapi Birliği kurulmuştur. Drama terapi beş ilke üzerinden açıklanmıştır; paradoks, dönüştürücülük, metafor, terapinin sembolik doğası ve yorumlanamayan drama ilkesidir. Oyun, hareket, ritüel, eylem, mesafe, grup katılımı,

doğaçlama, maske, kostüm, kukla, müzik vb ile tanımlanan ilkeler uygulama sürecinde şekillendirilir (Yurtsever, 2014, s. 47-48' den aktaran; Ünlü, 2019: 35).

Bilişsel öğrenme süreçlerinde kişi ne kadar esnek ve çoklu seçeneklerle düşünebiliyorsa, kişinin yaratıcılık boyutu; davranış bilinci, farkındalığı, bakış açısı da o oranda zenginlik kazanmakta, gelişmektedir (Sungur, 2020). Sayılan öğrenme süreçlerinin drama eğitimiyle katılımcıya sağlandığını saptayan bir çok çalışma yapılmıştır (Şenyavaş, 2016; Metinnam, 2017; Ünlü, 2019; Yüksel, 2005).

6.SONUÇ

Yaratıcı düşüncenin temelinde algı zenginliği ve çok seçenekli düşünme yeteneği bulunmaktadır. Drama eğitiminde zihinsel imgelemin geliştirildiği alıştırmalar aşamaları mevcuttur. Bu alıştırmalar imgelem gücünün aktif etkileşimli beş duyuya dayalı olarak geliştirilmesini sağlamaktadır Cüceloğlu'na (1999: 162) göre birey, bilinci donanımlanınca, algılaması zenginleşir ve çok yönlü düşünmeye başlar. Düşünceleri değişen birey davranışlarını ve eylemlerini planlı programlı gerçekleştirebilir. İmgelerle düşünme süreci, bireyin temel ilkelerini ve değerlerini geliştirmekte sanatsal duyarlık kazandırmaktadır.

Sinirbilim uzmanı olan Jonah Lehrer, ilham mitini ve yaratıcılığın öğretilebilirliğini savunmaktadır. Doğaçlamanın yaratıcılığı harekete geçiren bir eylem olduğunu, bilinçaltını özgür kıldığını belirtmiş; imgelemenin yaratıcı sürece ulaşma aşamalarını incelemiştir. İnsanların tek başına veya grupla çalışırken hayal gücünü ve yaratıcılığını her türlü etkileşimle geliştirdiğini, bu süreçte salt yaratıcılığına boyut kazandırmak değil dehanın ortaya konulabildiği ortamların da sunulduğunu belirtmiştir (Avcı, 2020).

Drama eğitimi de sanat eğitimi gibi esasen imgeye, görsel düzenlemeye dayalı bir sanat disiplindir. Bu bağlamda görsel sanatlar eğitiminde drama yöntemini kullanmak, “sanat yoluyla sanat eğitimi”ni gerçekleştirmektir. Yaratıcı imgeleme, imgesel düşünme alıştırmalarının yer almadığı bir sanat eğitimi programında, öğrencilerin yaratıcı imgelem gücünü geliştirmesini beklemek bir yanılgıdır. 21.yüzyılın ihtiyaç duyduğu becerileri öğrenciye edindirebilmek için önce sanat öğretimi programlarına sonra eğitim programlarının tümüne duygusal sağaltım amaçlı sanat eğitimi değil, “yaratıcı imgeleme” süreçlerini çalıştıran drama dersi konulmalıdır. Ayrıca drama eğitimi, yaratıcı imgelem süreciyle katılımcılara sanat eğitiminde yaşanan duygusal sağaltımı, katharsis adıyla veya inisyasyon olarak yaşatmaktadır.

Drama yöntemiyle işlenen görsel sanatlar eğitiminin sanat eğitimine faydaları:

- Drama eğitimi sanat eğitimi ile desteklendiğinde yaratıcı düşünme süreçleri zenginleşmekte, işlerlik kazanmaktadır.
- Drama yöntemi, işbirlikli yaklaşım, tartışma, gözlem gibi pek çok öğretim tekniğini, öğretim stratejisini ve öğretim kuramını içinde barındırmaktadır.
- Milli eğitim müfredatında bulunan görsel sanatlar öğrenme alanları ve özellikle dört disiplin yaklaşımı vb. gibi konular, drama bir sanat disiplini ve disiplinlerarası bir yöntem olduğundan dramaya entegre edilerek işlendiğinde süre ve içerik açısından uygulama güçlüğü yaşayan sanat eğitimcilerine etkili öğretim imkanı sağlamaktadır.
- Sanat eğitiminin her basamağı için müfredatta bulunan konuların tümü drama yöntemiyle kuram ve uygulama kombinasyonu palanlanarak, sunulabilmektedir.
- Öğreten ve öğrenen için sınıf ortamı dinamiktir; her iki taraf yaşam deneyimleri edinmektedir.

- Öğrenci, sosyo psikolojik ve sosyo kültürel çözümlene becerilerini grup içinde geliştirebilmektedir.
- Drama yöntemiyle işlenen her ders doğaçlama olarak gerçekleştirildiğinden yenidir, yeni olansa yaratıcılık boyutu sunmaktadır. Yıldırım (2007'den aktaran; Yeşilyurt, 2020: 3880), yaratıcılık kavramını gelişim ve değişimle ilgili açıklar; var olanı geliştirmek ve yenilik getirmektir. Yeni bir şeyin ortaya çıkması değişimi, yeniliklerin olması ise gelişimi ifade etmektedir.

Sanatsal düşünme, imgelem farklılığıdır. Bu imgeyi herkesden farklı sıra dışı bir duyarlılıkla daha önceden kimsenin görmediği gibi görmek; kimsenin düşünmediği gibi düşünmek ve eserini bu bağlamda biçimlendirip ortaya koyabilmek yaratıcılıktır. 5. Uluslararası yaratıcı drama semineri katılımcılarından Howell'a göre biçimi ve içeriği olan drama hem sanat disiplini hem de bir öğrenme yöntemidir. Drama her zaman bir şey hakkındadır ve bir içeriği vardır. Dramanın biçimi ile ilgilenmek sanat formuyla ilgilenmektir; form ve içerik ayrılmaz iki bileşendir. Bir diğer katılımcı Nickel, dramada asıl üzerinde durulması gereken kavramın yaratıcılık olduğunu belirtmiştir ki dramada, kişisel referans çerçevesi ile her öğrenci kendi dünyasını yaratmalıdır. Bu ister küçük bir oyun olsun, ister büyük bir proje; katılanlar birbirlerine kendi yaratmalarını anlatmalıdırlar. İletişim ve etkileşim budur. Oyun lideri-öğretmen her katılımcının-öğrencinin kendi dünyasını yaratmasını sağlamalıdır. (San, 2019: 76). Eğitim durumlarının ve yapılan lisansüstü araştırmaların tümünde kavramsal ve imgesel düşünmeye göz ardı edilemeyecek oranda katkı sağlayan drama yönteminin, sanat eğitimcilerimiz tarafından öğrenilmesi; bir sanat disiplini ve bir yöntem olarak kullanılması; yaratıcı imgelemin, imgenin görsel dilinin grupla yapılan drama çalışmalarlarıyla geliştirilmesi sanat eğitimcileri için öncelikli ve önemlidir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Ö. (2012). Eğitimde Drama. Ankara: PEGEM Yayınları.
- Avcı, B. (2020). Hayal Gücü ve Yaratıcılık. <https://www.birgun.net/haber/hayal-gucu-ve-yaraticilik-287005>, (14.10.2021).
- Cüceloğlu, D. (1999). Savaşçı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Cohn, Patrick. (2017). Sporcuların Sporda Başarı İçin Zihinsel Becerileri Öğrenmelerine Yardımcı Olmak. <https://www.peaksports.com/sports-psychology-expert/>, (27.10.2021).
- Erinç, S. (2009). Sanat Sosyolojisine Giriş. Ankara: Ütopya Yayınevi.
https://tr.wikipedia.org/wiki/Zihinsel_imge, (25.10.2021).
<https://ekstremlbilgi.com/ arkeoloji/ lascaux-magara-resimleri/>, (09.10.2021).
[https://docplayer.biz.tr/6005157\)-5-mart-13-sali-zihinsel-imgeleme.html](https://docplayer.biz.tr/6005157)-5-mart-13-sali-zihinsel-imgeleme.html), (18.10.2021).
- IKSV (2014). Kültür Politikaları Raporu. (14.10.2021). <https://www.iksv.org/tr/raporlar/turkiye-de-sanat-egitimini-yeniden-dusunmek>. İstanbul Kültür Sanat Vakfı. Türkiye’de Sanat Eğitimi Yeniden Düşünmek. Aralık 2014.
- Işıldak, S. (2008). Yaratmada İlk Adım: İmge ve İmgelem. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED) Cilt 2, Sayı 1, 64–69. Haziran 2008.
- Karayağmurlar, B. (1990). Sanatta yaratıcılık ve Eğitim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Lhote, A. (2000). Sanatta Değişmeyen Plastik Değerler. Ankara: İmge Kitabevi.
- Metinnam, İ. (2017). Yaratıcı Dramayla Kültürel Temas Alanları Oluşturmak: Sanat Eğitiminde Katılımcı Bir Eylem Araştırması Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- San, İ. (2008). Sanat ve Eğitim. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2019). Ankara’da Beşinci Uluslararası Yaratıcı Drama Semineri. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/777481.pdf-1-13>, (06.09.2021).
- Satır, Ö.C. (2016). Kitap İncelemesi. Kaynak: May, R. (2003). Yaratma Cesareti. İstanbul: Metis Yayınları. <https://www.ilkogretim-online.org/ElementaryEducationOnline>, 10 (1), k: 11-16, 2011. İlköğretim Online, 10 (1), k: 11-10, 2016. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/90715>, (29.10.2021).
- Sungur, M.Z. Ustalarla Söyleşi-<https://www.youtube.com/watch?v=vupoHpwt6s>-(27.10.2021).
- Şenocak, Elif. (2012). Çoklu Zeka Kuramı Tabanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenyavaş, T. (2018). Görsel Sanatlar Eğitimcisi Yetiştirmede Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama: Eylem Araştırması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekin, O. (2017). Sanatın Gerçeği; Abartı. Sanat ve Tasarım Dergisi. Sayı: (19) , Sayfa: 139-159. DOI: 10.18603/sanatvetasarim.323108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/29963/323108>, (10.10.2021).
- TDK Sözlük<https://sozluk.gov.tr>.12 Temmuz 2006 TDK.
- Ünlü, A.G. (2019). Drama Temelli intermodel Dışavurumcu Sanat Terapisinin Kaygı Bozukluğu Olgularında Uygulanması ve Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: Tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15 (25), 3874-3915. DOI: 10.26466/opus.662721. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/52965/662721>, (20.10.2021).
- Yüce, T. (2013). İmge ve İmgelem Olguları Çerçevesinde Görsel Sanatların Felsefe ile Olan Etkileşimi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 23, Sayı: 2, Sayfa: 225-232, ELAZIĞ. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/715486>, (18.10.2021).
- Yüksel, R. (2005). Drama Destekli Öğretim Modeli'nin Plastik Sanatlar Temel Tasarım Edinimlerinin Transferine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.